

18 mars 2025

Justitiedepartement

Ju2024/02655

Internetstiftelsens remissvar på Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare

Stiftelsen för Internetinfrastruktur ("Internetstiftelsen") har beretts tillfälle att yttra sig över Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare (SOU 2024:93).

Om Internetstiftelsen

Internetstiftelsen är en oberoende, affärsdriven och allmännyttig organisation. Vi verkar för ett internet som bidrar positivt till människan och samhället.

Vi är en stiftelse och vår urkund slår fast att vi ska säkerställa en stark och säker infrastruktur för internet som tillgodoser dagens och framtidens behov i Sverige samt främja forskning, utbildning och undervisning med inriktning på internet. Vi ansvarar för internets svenska toppdomän .se och sköter även drift och administration av toppdomänen .nu. Intäkterna från affärsverksamheten finansierar en rad satsningar i syfte att möjliggöra att människor kan nyttja internet på bästa sätt och att ge kunskap om internetanvändningen i Sverige samt digitaliseringens påverkan på samhället. Vi tillhandahåller evenemang och utbildningsinsatser som gör det enklare att förstå och använda internets tjänster och som bidrar till ökad kompetens och fler möten som främjar internetinnovation. Vi stöttar även olika fristående uppdrags- och forskningsprojekt som på olika sätt gynnar internets utveckling och ger förutsättningar för internetentreprenörer och utvecklare att ta steget från idéstadie till färdig produkt eller tjänst. Med våra identitetsfederationer förenklar vi inloggning och höjer säkerheten i identitets- och kontohantering för både användare och leverantörer av olika tjänster inom skola, hälso- och sjukvård.

Vi tycker om och tror på internet och brinner för att dela med oss av vår kunskap. Vår vision är att alla i Sverige vill, vågar och kan använda internet.

Sammanfattning

Internetstiftelsen anser det vara av stor vikt att de brottsbekämpande myndigheterna får effektiva verktyg för sin verksamhet. Befogenheter att agera mot mycket allvarlig brottslighet har sannolikt högt stöd hos stor del av befolkningen. Men med nuvarande utveckling riskerar vi dock en ändamålsglidning som kan komma att påverka även den del av befolkningen som inte har någon koppling till kriminell aktivitet.

Internetstiftelsen ifrågasätter inte det behov som relevanta myndigheter har påtalat i utredningen. Men den användning av tvångsmedel som föreslås utgör ett betydande integritetsintrång, särskilt för barn, varför bedömningen om proportionalitet blir extra viktig i sammanhanget. Utredningen menar också att utvidgningen av tvångsmedelsanvändning anses vara proportionerlig och förenlig med både Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen saknar dock en djupare proportionalitetsbedömning och kan inte heller se någon analys över hur förslagen kan

anses vara förenliga med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslagen.

Det är vidare Internetstiftelsens uppfattning att svårigheten att mäta utvecklingen och svårigheten att överblicka betydelsen av de omfattande utvidgningar som gjorts de senaste åren talar för att behovet av tydlig överblick och mer underlag är påtagligt och kräver vidare beaktning innan ingående inskränkningar i skyddet av den personliga integriteten kan göras.

Inledning

Internetstiftelsens remissvar är begränsat till delarna av utredningen som avser hemliga tvångsmedel och påverkan på den personliga integriteten.

Generellt

Internetstiftelsens engagemang inom säkerhetsfrågor, personlig integritet och ett öppet internet syftar till att göra nätet till en plats där alla kan och vågar ta del av internets möjligheter. Dessa frågor som utredningen har att besvara, vad avser hemliga tvångsmedel och personlig integritet kan påverka viljan och möjligheten att vara på internet.

Internetstiftelsen anser det vara av stor vikt att de brottsbekämpande myndigheterna får effektiva verktyg för sin verksamhet. Men vi noterar också, likt Markus Bergdahl i sitt särskilda yttrande, att införandet av dessa utvidgade tvångsmedelsåtgärder sker i en mycket snabb takt. Tiden för att utvärdera bestämmelserna på det straffprocessuella området finns inte, och det blir därmed svårt att bedöma huruvida de är effektiva för brottsbekämpningen och även huruvida verktygen är effektiva eller inte.

Internetstiftelsen vill även betona den förflyttning som sker avseende integritetsingripande åtgärder, en förflyttning som sker inte bara med dessa lagförslag utan med flertalet av pågående och kommande lagändringar inom området. När en rättighet inskränks är det högst troligt att rättigheten inte kommer tillbaka.

Befogenheter att agera mot mycket allvarlig brottslighet har sannolikt högt stöd hos stor del av befolkningen. Vår undersökning *Svenskarna och internet 2024* visar en klar majoritet för att polisen ska ha rätt att ta del av privata nätkonversationer vid brottsmisstanke. Men med nuvarande utveckling riskerar vi dock en ändamålsglidning som kan komma att påverka även den del av befolkningen som inte har någon koppling till kriminell aktivitet.

Det kan gå att legitimera varje enskild reform avseende brottsbekämpning i syfte att stärka de brottsbekämpande myndigheternas arbete, men sedda tillsammans utgör reformerna ett mycket stort ingrepp i den enskildes personliga integritet.

Kommentarer på enskilda avsnitt

13.7 Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation

13.7.3 Utredningens analys

Internetstiftelsen ifrågasätter inte det behov som relevanta myndigheter har påtalat i utredningen. Men den användning av tvångsmedlet som föreslås utgör ett betydande integritetsintrång, särskilt för barn, varför bedömningen om proportionalitet blir extra viktig i sammanhanget. Utredningen menar också att det anses vara proportionerligt och förenligt med både Europakonventionen och barnkonventionen.

Internetstiftelsen saknar en djupare proportionalitetsbedömning i frågan och kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslaget.

13.8 Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

13.8.3 Utredningens analys

Internetstiftelsen gör samma bedömning som ovan.

Internetstiftelsen ifrågasätter inte det behov som relevanta myndigheter har påtalat i utredningen. Men den användning av tvångsmedlet som föreslås utgör ett betydande integritetsintrång, särskilt för barn, varför bedömningen om proportionalitet blir extra viktig i sammanhanget. Utredningen menar också att det anses vara proportionerligt och förenligt med både Europakonventionen och barnkonventionen.

Internetstiftelsen saknar en djupare proportionalitetsbedömning i frågan och kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslaget.

13.9 Hemlig kameraövervakning

13.9.3 Utredningens analys

Internetstiftelsen gör samma bedömning som ovan.

Internetstiftelsen ifrågasätter inte det behov som relevanta myndigheter har påtalat i utredningen. Men den användning av tvångsmedlet som föreslås utgör ett betydande integritetsintrång, särskilt för barn, varför bedömningen om proportionalitet blir extra viktig i sammanhanget. Utredningen menar också att det anses vara proportionerligt och förenligt med både Europakonventionen och barnkonventionen.

Internetstiftelsen saknar en djupare proportionalitetsbedömning i frågan och kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslaget.

13.10 Hemlig rumsavlyssning

13.10.3 Utredningens analys

Internetstiftelsen gör samma bedömning som ovan.

Internetstiftelsen ifrågasätter inte det behov som relevanta myndigheter har påtalat i utredningen. Men den användning av tvångsmedlet som föreslås utgör ett betydande integritetsintrång, särskilt för barn, varför bedömningen om proportionalitet blir extra viktig i sammanhanget. Utredningen menar också att det anses vara proportionerligt och förenligt med både Europakonventionen och barnkonventionen.

Internetstiftelsen saknar en djupare proportionalitetsbedömning i frågan och kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslaget.

13.11 Postkontroll

13.11.3 Utredningens analys

I utredningen framgår att Säkerhetspolisen har framhållit att om tvångsmedlet skulle tillåtas, skulle det troligen sällan användas. Detta talar enligt Internetstiftelsens mening mot att det finns ett reellt behov av tvångsmedlet. Även om tvångsmedlet anses mindre integritetskränkande är det fortfarande ett integritetsintrång och proportionalitetsbedömningen måste väga för användningen, vilket med hänsyn till behovet som framförts det inte kan anses göras. Internetstiftelsen kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslaget.

13.12 Hemlig dataavläsning

13.12.4 Utredningens analys

Internetstiftelsen gör samma bedömning som ovan.

Internetstiftelsen ifrågasätter inte det behov som relevanta myndigheter har påtalat i utredningen. Men den användning av tvångsmedlet som föreslås utgör ett betydande integritetsintrång, särskilt för barn, varför bedömningen om proportionalitet blir extra viktig i sammanhanget. Utredningen menar också att det anses vara proportionerligt och förenligt med både Europakonventionen och barnkonventionen.

Internetstiftelsen saknar en djupare proportionalitetsbedömning i frågan och kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslaget.

13.13 Särskilda kvalifikationskrav

Internetstiftelsen instämmer i att *om* de nämnda hemliga tvångsmedlen ska få användas mot barn under 15 år som misstänks för brott, ska särskilda höga kvalifikationskrav gälla.

13.14 Den lagtekniska lösningen

Internetstiftelsen instämmer i att *om* de nämnda hemliga tvångsmedlen ska få användas mot barn under 15 år som misstänks för brott, ska regleringen tidsbegränsas. Det är av synnerlig vikt att regleringen därefter noggrant analyseras.

14.6 Hemliga tvångsmedel i underrättelseverksamhet

14.6.1 Det krävs lagstöd för användningen av tvångsmedel

Internetstiftelsen delar utredningens bedömning att för att hemliga tvångsmedel ska få användas i underrättelseverksamhet mot barn under 15 år krävs det uttryckligt lagstöd.

14.6.2 Högre krav bör gälla för att använda hemliga tvångsmedel mot barn

Internetstiftelsen delar utredningens bedömning att det bör ställas högre krav för att i underrättelseverksamhet använda hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år än mot vuxen, förutsatt att sådan användning bedöms proportionerlig.

14.9 Barn bör så långt som möjligt skonas från hemliga tvångsmedel i underrättelseverksamhet

Internetstiftelsen delar utredningens bedömning att hemliga tvångsmedel i underrättelseverksamhet inte bör få riktas mot barn under 15 år om det inte finns mycket starka skäl för det.

Som utredningen själva påtalar att så länge underrättelseverksamheten är oreglerad och det finns så stora integritetsrisker med att använda tvångsmedel i en verksamhet utan tydliga ramar bör inte hemliga tvångsmedel i underrättelseverksamhet få riktas mot barn under 15 år.

14.10 Inhämtning enligt inhämtningslagen

14.10.7 Utredningens bedömning

Som utredningen själva anger kan inhämtning enligt inhämtningslagen leda till att det går att dra ingående slutsatser om den enskildes privatliv. Utredningen anger även att förfarandet inte omgärdas av lika starka rättssäkerhetsgarantier som gäller för tvångsmedelsbeslut enligt preventivlagen och lagen om hemlig dataavläsning. Internetstiftelsen saknar därtill en djupare proportionalitetsbedömning i frågan och kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen delar därför inte utredningens bedömning.

14.11 Hemliga tvångsmedel enligt preventivlagen

14.11.3 Brott mot terroristlagen

Internetstiftelsen ifrågasätter inte utredningens bedömning av vikten att förhindra terroristbrott, och behovet att terroristbrott bekämpas effektivt. Internetstiftelsen saknar dock en djupare proportionalitetsbedömning och särskilt en djupare analys om förslaget är förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen.

14.11.4 Polismyndigheten bör inte få tillämpa lagen mot barn under 15 år

Internetstiftelsen instämmer i utredningens bedömning att tvångsmedel enligt preventivlagen inte bör få användas mot barn under 15 år i andra fall. Med hänsyn till försiktighetsprincipen finns inte tillräckligt starka skäl för att utvidga preventivlagens tillämpningsområde.

14.12 Hemlig dataavläsning

14.12.3 Hemlig dataavläsning kopplad till inhämtningslagen

Internetstiftelsen gör samma bedömning som ovan.

Internetstiftelsen ifrågasätter inte det behov som relevanta myndigheter har påtalat i utredningen. Men den användning av tvångsmedlet som föreslås utgör ett betydande integritetsintrång, särskilt för barn, varför bedömningen om proportionalitet blir extra

viktig i sammanhanget. Utredningen menar också att det anses vara proportionerligt och förenligt med både Europakonventionen och barnkonventionen.

Internetstiftelsen saknar en djupare proportionalitetsbedömning i frågan och kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslaget.

14.12.4 Hemlig dataavläsning kopplad till preventivlagen

Internetstiftelsen gör samma bedömning som ovan.

Internetstiftelsen ifrågasätter inte det behov som relevanta myndigheter har påtalat i utredningen. Men den användning av tvångsmedlet som föreslås utgör ett betydande integritetsintrång, särskilt för barn, varför bedömningen om proportionalitet blir extra viktig i sammanhanget. Utredningen menar också att det anses vara proportionerligt och förenligt med både Europakonventionen och barnkonventionen.

Internetstiftelsen saknar en djupare proportionalitetsbedömning i frågan och kan inte heller se någon analys över hur förslaget kan anses vara förenligt med Europakonventionen och barnkonventionen. Internetstiftelsen kan därför inte instämma i förslaget.

14.12.5 Ingen hemlig dataavläsning mot barn i andra fall

Internetstiftelsen delar utredningen bedömning att hemlig dataavläsning i preventivt syfte inte bör få användas mot barn under 15 år i andra fall.

14.13 Den lagtekniska lösningen

Internetstiftelsen instämmer i att om de nämnda hemliga tvångsmedlen ska få användas i underrättelseverksamhet mot barn under 15 år som misstänks för brott, ska regleringen tidsbegränsas. Det är av synnerlig vikt att regleringen därefter noggrant analyseras.

Avslutande kommentarer

Som utredningen själva skriver är brottslighetens omfattning och utveckling generellt sett svår att mäta och beskriva på ett heltäckande sätt. Då antalet lagföringar för allvarliga brott generellt är få i åldersgruppen bör vissa bedömningar om brottsutvecklingen tolkas försiktigt.

Utredningen skriver vidare att en annan sak som också har betydelse i sammanhanget är att det fortfarande är svårt att överblicka vilken betydelse de omfattande utvidgningar som gjordes i tillämpningsområdet för hemliga tvångsmedel den 1 oktober 2023 kommer att få.

Det är Internetstiftelsens uppfattning att särskilt stor försiktighet bör således vara motiverad när det gäller att tillåta användning av hemliga tvångsmedel mot barn som inte har nått den ålder då de kan dömas till påföljd.

Det är vidare Internetstiftelsens uppfattning att svårigheten att mäta utvecklingen och svårigheten att överblicka betydelsen av de omfattande utvidgningar talar för att behovet av tydlig överblick och mer underlag är påtagligt och kräver vidare beaktning innan ingående inskränkningar i skyddet av den personliga integriteten kan göras.

Ärendet har beretts av senior jurist Filippa Murath. I beredningen har seniora juristen Jonas Råberg samt Vice President Communications & Public Benefit Jannike Tillå deltagit.

För Internetstiftelsen

Carl Piva, vd